

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande

Minister
Wille Valve

Föredragande

Specialsakkunnig
Gunilla Lindqvist

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 60

Skrivelse angående Ålands rapportering om
genomförande av FN konventionen om rättigheter
för personer med funktionsnedsättning, CRPD.

ÅLR 2018/4112

74 S2

Ålands landskapsregering beslöt anteckna Ålands handikappförbunds
skrivelse till kännedom enligt **bilaga 1, S218E19**.

Till: Ålands landskapsregering/minister Wille Valve, byråchef Maj-Len Österlund och specialsakkunnig Gunilla Lindqvist

Ärende: Ålands handikappförbunds kommentarer till den åländska rapporteringen av hur FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) har uppfyllts

1. Inledande kommentarer

Ålands handikappförbund r.f. (förbundet) grundades 1988 och är en samarbetsorganisation för de 13 registrerade funktionshinder- och patientföreningar som idag finns på Åland. Vi arbetar med intressebevakning och information av rättigheter för personer med funktionsnedsättning på Åland. Förbundet har ca 4250 medlemmar fördelade i följande föreningar:

- Andning & Allergi Åland
- Demensföreningen på Åland
- Diabetesföreningen på Åland
- DUV – De Utvecklingsstördas Väl på Åland
- Föreningen Vårt Hjärta
- Föräldraföreningen för barn med särskilda behov
- Intresseföreningen för psykisk hälsa - Reseda
- Ålands Autismspektrumförening
- Ålands Cancerförening
- Ålands Hörselförening
- Ålands Neurologiska förening
- Ålands Reumaförening
- Ålands Synskadade

Förbundet har som organisation inte beretts möjlighet att ge synpunkter på den åländska rapporten före den lämnades in till utrikesministeriet i Finland. Även om den åländska rapporten är färdigbehandlad, vill vi från förbundet uppmärksamma Ålands landskapsregering på att den åländska rapporten inte till alla delar ger en rättvisande bild av situationen på Åland. Förbundet väljer därför att lämna in en skrivelse för att påtala de mest uppenbara bristerna som förbundet ser i hur Åland hittills har uppfyllt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förbundet hade förväntat sig kunna lämna in ett formellt utlåtande gällande den åländska rapporten, på samma sätt som funktionshinderrörelsen i riket har haft möjlighet att göra

under våren gällande den finländska rapporten. Denna möjlighet gavs dock aldrig, då beredningen och behandlingen av den åländska rapporten har skett på så kort tid att ett demokratiskt förfarande inte har kunnat iakttas.

Inför den första rapporteringen av hur FN-konventionen har efterlevts fick Ålands landskapsregering enligt uppgift först den 9 april 2018 en formell förfrågan om att lämna in egen åländsk rapport. Rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland har den 2 maj 2018 behandlat ett utkast till den åländska rapporteringen. Tyvärr fanns det ingen verklig möjlighet för förbundets representanter att vid rådsmötet, som varade knappt två timmar, ta upp alla synpunkter som fanns kring innehållet.

Ålands handikappförbund ställer sig kritiskt till att tidsramarna har varit så korta att de har omöjliggjort för den åländska funktionshinderrörelsen att utarbeta och lämna in en skuggrapport från den åländska funktionshinderrörelsen.

2. Genomgång av förbundets syn på de största bristerna i hur Åland uppfyller FN-konventionen

Finland beslöt i maj 2016 att ratificera FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Ålands lagting hade 2015 gett sitt bifall till FN-konventionen, som trädde i kraft i Finland och på Åland den 10 juni 2016. I dagarna har det gått två år sedan konventionen trädde i kraft, men förbundet upplever inte att särskilt mycket har förändrats konkret i det åländska samhället.

Nedan följer en redogörelse över de mest centrala delarna som förbundet anser att man på Åland borde sätta resurser på. Följande artiklar behandlas:

- Artikel 5
- Artikel 8
- Artikel 9
- Artikel 19

Jämlikhet och icke-diskriminering (artikel 5)

Ålands handikappförbund ställer sig mycket kritiskt till att den åländska diskrimineringslagstiftningen inte har uppdaterats för att göra bristande tillgänglighet till en diskrimineringsgrund i lag. Bristande tillgänglighet är inte i sig en diskrimineringsgrund, utan avgränsas till det offentliga arbetslivet.

Förbundet efterlyser en uppdatering av diskrimineringslagstiftningen. Vi anser att de bästa förutsättningarna för likabehandling ges om all diskriminering inom offentlig sektor som faller under Ålands lagstiftningsbehörighet, inte enbart arbetslivsrelaterad, omfattas av diskrimineringslagstiftningen. Både i Finland och i Sverige har man ändrat diskrimineringslagstiftningen så att all offentlig verksamhet omfattas, men på Åland har vi en äldre lagstiftning som inte täcker allt inom det offentliga.

Medvetandegöra om situationen för personer med funktionsnedsättning (Artikel 8)

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning verkar inte vara särskilt känd och förankrad i det åländska samhället och bland beslutsfattare.

Den totala pengapott som finns till förfogande för tredje sektorn har inom det sociala området i princip varit oförändrad under många år. Det gör det svårt för tredje sektorn att kunna genomföra planerad verksamhet i syfte att implementera FN-konventionen och att utbilda samhället, både myndigheter och brukare, om konventionen och de rättigheter den ger.

Både Ålands handikappförbund och vissa av förbundets medlemsföreningar nämns i den åländska rapporten och Ålands landskapsregering nämner i rapporten bland annat sin finansiering av en förenings föreläsning på temat FN-konventionen. Vi menar dock att allt arbete, planering och ansökan om finansiering för initiativ inom funktionshinderområdet de facto görs av tredje sektorn och även om Ålands landskapsregering beviljar finansiering för vissa saker, arbetar inte landskapsregeringen själv aktivt för att följa FN-konventionen.

Ingenstans framkommer att Ålands handikappförbund inför år 2018 lämnade in en ansökan om finansiering för ett treårigt projekt i syfte att öka kunskapen hos kommuner och myndigheter på Åland om FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och hur man i den egna verksamheten kan arbeta för att implementera konventionen. Vi ser detta arbete som otroligt angeläget och har inte fått någon indikation på att Ålands landskapsregering avser ta sig an denna roll som informatör vad gäller att metodiskt öka kunskapen om personer med funktionsnedsättning och deras rättigheter.

Eftersom Ålands landskapsregering inte har beviljat finansiering för det utbildnings- och rättighetsprojekt som förbundet ansökte om finansiering för, efterlyser förbundet ett liknande utbildningsinitiativ från landskapsregeringens sida. Det finns en barnombudsman på Åland, men det kanske är dags att tillsätta också en "funktionshinderombudsman"?

Förbundets projektplan bifogas (**Bilaga 1**).

Tillgänglighet (Artikel 9)

Åland har förbundet sig till att se till att alla på lika villkor kan vara delaktiga i samhället, med andra ord röra sig i samhället, använda olika transportmedel, ta del av information i alla dess former. Vi kan från förbundets sida konstatera att steget till full tillgänglighet och delaktighet är mycket långt.

I rapporten *Tillgänglighetstänk i byggkedjan – Ett borttappat ansvar*, som nämns i rapporten på sidan 12, framkommer tydliga brister i kunskap och medvetenhet bland de som har ansvar för att se till att kraven på tillgänglighet uppfylls. Den åländska bygglagstiftningen är relativt bra sett ur tillgänglighetssynvinkel, men förutom behov av mera kunskap behöver lagstiftningen kompletteras med förordning och/eller konkreta redskap (checklistor) för att lagstiftningen praktiskt ska kunna tillämpas på ett bra sätt.

Generellt finns det väldigt mycket att göra för att det åländska samhället ska kunna kallas tillgängligt. Vi anser att Ålands landskapsregering bör ta en aktiv roll i tillgänglighetsarbetet och se till att det inom landskapsregeringen finns resurser för att ge information, stöd och konkret hjälp i tillgänglighetsfrågor. Förbundet menar att de brister som finns när det gäller tillgängligheten i stort i samhället och kunskapen om tillgänglighet hos ansvariga personer är allvarliga. Vi anser att Ålands landskapsregering bör stärka resurserna för tillgänglighetsarbetet, vilket ingår i den sociala hållbarheten, genom att budgetera för en tjänst med ansvar för tillgänglighetsfrågor.

Rätt att leva självständigt och att delta i samhället (Artikel 19)

På Åland beslöt man 2015 att inte anta den uppdaterade socialvårdslag som antogs i Finland. Detta beslut innebar dels att den åländska socialvårdslagen inte uppdaterades för att uppfylla FN-konventionens målsättningar och krav och dels att den åländska lagstiftningen på det sociala området blev ännu mera komplex att hantera och tolka för alla berörda parter. Enligt uppgift från landskapsregeringen väntas en ny/uppdaterad socialvårdslag kunna träda i kraft 2019, dvs. fyra år senare än i riket. Vi anser att denna eftersläpning är under all kritik och vill lyfta brukarperspektivet; det är enskilda personer som drabbas negativt av att lagstiftningen inte uppdateras.

Inom Ålands landskapsregering pågår arbetet med en ny socialvårdslagstiftning, men funktionshinderrörelsen har inte inbjudits att aktivt delta i processen, genom att exempelvis ingå i tillsatta arbetsgrupper. Vi hoppas på att inkluderas tidigare när arbetet med att se över funktionshinderlagstiftningen tar fart.

Ålands handikappförbund efterlyser generellt tredje sektorns delaktighet i framtagande av ny lagstiftning och andra beslut som har stor betydelse för personer med funktionsnedsättning.

Eftersom Åland har 16 kommuner på en befolkning om ca 30 000 sker kontinuerligt en ojämlik behandling av personer beroende av boningsort. I kommunerna tolkas tillämplig lag ofta olika och förbundet har under många års tid sett att kommuner strävar till inbesparingar på bekostnad av stödet och hjälpen till personer med funktionsnedsättning. I vissa kommuner finns det stora brister i den information man ger klienter, dvs. kommunerna brister i sin informationsskyldighet.

Vi efterlyser en samordning av kommunernas socialvård, all socialvård, för att stärka klienternas rättssäkerhet och möjligheter till likabehandling.

En av förbundets insändare på temat socialvårdslagstiftningen och samordning av kommunernas socialvård bifogas (**Bilaga 2**).

3. Avslutande kommentarer

Ålands handikappförbund anser att den åländska rapporten inte är så heltäckande som den borde vara. Innehållet är långt en rapport över den lagstiftning som finns utan att det säger

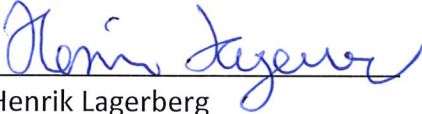
något om verkligheten för personer med funktionsnedsättning och läget på Åland i relation till FN-konventionen?

Förbundet anser att en grundlig och konkret rapport lägger en god grund för att seriöst och aktivt arbeta för att implementera de mänskliga rättigheter som FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning garanterar, och hoppas med denna skrivelse tydliggöra de områden inom vilka mest arbete återstår.

Vi bidrar gärna från förbundet med råd, erfarenheter och input i allt lagstiftningsarbete och i alla beslut som berör personer med funktionsnedsättning på Åland, i enlighet med artikel 4 i FN-konventionen.

Vänligen,

Mariehamn 21.5.2018

Henrik Lagerberg
Ordförande

Susanne Broman
Verksamhetsledare

Bilagor: Förbundets projektplan för ett treårigt projekt med en "Rättighetsutbildare"

Insändare om KST och socialvårdslagslagen 2016

Till kännedom: Rådet för personer med funktionsnedsättning för landskapet Åland, Ålands lagting

Projekt: Rättighetsutbildare på Åland

En stödfunktion för implementeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Syfte: Att bidra till att **FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning** uppmärksammas och implementeras på Åland för att förbättra möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att fullt ut vara delaktiga i samhället. Detta arbete kan direkt kopplas till Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland.

Mål: Att genom att öka kunskapen om konventionen och personer med funktionsnedsättning hjälpa till att förbättra attityderna om personer med funktionsnedsättning i samhället och få flera aktivt involverade i arbetet med att leva upp till konventionen.

Långsiktiga mål: Bättre levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Projektstart: April 2018.

Projektetid: Inledningsvis ett treårigt projekt april 2018 – mars 2021.

Direkt målgrupp: Myndigheter (i första hand ÅHS, FPA, AMS och LR) och kommuner.

Indirekt målgrupp: Personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga.

Personal: En rättighetsutbildare på 100 %.

Intressebevakning

Introducera eller öka ett normkritiskt tänkande hos politiker, tjänstemän och skol-, dagis- och äldreomsorgspersonal. Öka kunskap och introducera olika stödverktyg (metoder, övningar, checklistor) för att kunna krossa tabun kring funktionsnedsättningar och främja mer inkludering.

Utbildning och information

Hålla utbildningstillfällen om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och sammanställa skriftligt material (handböcker) för myndigheter och kommuner om hur de praktiskt kan arbeta för att implementera FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Bakgrund: FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gäller på Åland fr.o.m. den 10 juni 2016 men det saknas kunskap i samhället om vad konventionen är och vad den

faktiskt innebär, både för personer som i sina arbeten kommer i kontakt med personer med funktionsnedsättning och personer som själva har någon form av funktionsnedsättning.

Gällande FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har barnombudsmannen på Åland ansvar för att främja och informera om barnkonventionen. Motsvarande roll för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning saknas idag. Det finns således en kunskapsklyfta gällande denna konvention som behöver åtgärdas.

Utkast till tidsplan:

Jan-mars 2018

Justering av projektplanen samt anställning, avtal, hyreskontrakt och andra praktiska göromål.

Förbundet uppmärksammar projektet i media med en första information om projektet och vad det innebär.

April 2018

Projektet inleds.

Kontakt med kommuner och myndigheter inleds

Kontakta och ordna informationstillfälle för alla kommuner och myndigheter på Åland. Introduktion till projektet. Dokumentation av förväntningarna på projektet.

Oktober 2018

Halvårsutvärdering av projektet för att ta ställning till om målgruppen behöver justeras, endera minskas eller ökas.

April 2020

Tvåårsutvärdering av projektet.

Mars 2021

Treårsutvärdering av projektet.

Ålands handikappförbund r.f. (nedan benämnt förbundet) som representerar 4450 medlemmar i 13 medlemsföreningar vill genom sin insändare påtala den ohållbara situation som råder inom socialvården på Åland och som påverkar många personer med funktionsnedsättning negativt.

Väldigt mycket som berör funktionshindersområdet pågår för tillfället. De största bitarna är arbetet med kommunreformen och samordningen av kommunernas socialvård (KST).

Vi vill från förbundet påminna om grundtanken med KST, dvs. likabehandling och rättssäkerhet för brukarna och en bättre arbetsituation för tjänstemännen i och med möjlighet till specialisering, stöd av varandra och samlad kompetens. Låt inte diskussionerna om KST handla om kommunernas antal eller finansiering och låt inte beslutet stranda på att kommunerna strävar till att behålla sin makt.

Vi vädjar till landskapsregeringen och lagtinget om att driva igenom en samordnad kommunal socialtjänst, gemensam för hela Åland och se till att det inom den nya myndigheten finns en jurist som kan hjälpa till med tolkning av den stundtals svåra lagstiftning som gäller inom socialvården. På så sätt kan kommunernas beslut från start bli så korrekta som möjligt och många personer som befinner sig i en tung livssituation slipper driva sina ärenden vidare i olika instanser och riskera falla mellan stolarna.

En annan mycket viktig del inom det sociala området är arbetet med socialvårdslagen, som för Ålands del är föråldrad i och med att man på Åland inte har antagit rikets uppdaterade socialvårdslag.

Det har uppstått ett vacuum i den åländska lagstiftningen och det ser inte ut att finnas en lösning i sikte, åtminstone inte inom en snar framtid. Det råder fortsatt resursbrist inom landskapet och därför hinner tjänstemännen inte med lagstiftningsarbetet. Förbundet har full förståelse för att några tjänstemän inte hinner med lagstiftningsarbetet i dagsläget, speciellt då det kommer nya lagförslag från fastlandet i ganska rask takt och ofta med korta remisstider vilket är oroande ur en demokratisk synvinkel. Vi efterlyser en tydlig politisk vilja kring att uppdatera lagstiftningen och tillräckligt med tjänstemän som tar fram innehåll i lagstiftningen, gärna i samråd med tredje sektorn.

Vårt förslag är att så fort som möjligt anta rikets uppdaterade socialvårdslag (med nödvändiga ändringar för att passa de åländska förhållandena). I annat fall kommer situationen att vara fortsatt oredig och bli ännu mera ohållbar ju längre tiden går. Låt det nya KST från 1.1.2019 ha en tydlig och aktuell lagstiftning att stöda sitt arbete på! Detta är viktigt för att uppnå den eftersträlvade rättssäkerheten!

Ålands handikappförbund r.f.